**Valiokunnan lausunto HaVL 28/2018 vp– E 62/2018 vp**

# Hallintovaliokunta

**Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 muuttamisesta Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) kanssa tehtävän yhteistyön ja OLAF:n tutkimusten vaikuttavuuden osalta**

**Suurelle valiokunnalle**

## JOHDANTO

### *Vireilletulo*

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 muuttamisesta Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) kanssa tehtävän yhteistyön ja OLAF:n tutkimusten vaikuttavuuden osalta (E 62/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:
- valtioneuvoston apulaiscontroller Esko Mustonen, valtiovarainministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- keskusrikospoliisi
- Tulli
- Verohallinto

## VALTIONEUVOSTON SELVITYS

### *Ehdotus*

Komissio antoi 23.5.2018 ehdotuksensa Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 883/2013 muuttamisesta. Ehdotuksen tavoitteena on mukauttaa OLAF:n toimintaa Euroopan syyttäjävirasto EPPO:n perustamisen huomioon ottamiseksi, lisätä OLAFin tutkintatehtävän vaikuttavuutta sekä selkeyttää ja yksinkertaistaa tiettyjä asetuksen säännöksiä. Asetus on tarkoitus saada hyväksyttyä ennen uuden Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) toiminnan käynnistymistä vuoden 2020 lopulla.

Valmis
5.0

**Valiokunnan lausunto HaVL 28/2018 vp**

***Valtioneuvoston kanta***

Suomi pitää tärkeänä vahvistaa EU:n taloudellisten etujen suojaamiseen liittyvää lainsäädäntökehystä ja huolehtia petostentorjuntaan käytettävissä olevien keinojen tehokkaasta hyödyntämisestä. Suomi tukee komissiota sen pyrkimyksissä käynnistää Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) toiminta aikataulussaan ja siihen liittyen on olennaista, että EU:n petostentorjuntavirasto OLAF:n ja EPPO:n välinen yhteistyösuhde määritellään riittävän selkeästi.

Suomi pitää hyvänä, että komissio on keskittynyt OLAF:ia koskevan asetuksen 883/2013 muutosehdotuksissa pääosin OLAF:n ja EPPO:n yhteistoiminnan mahdollistamiseen. Olennaisia periaatteita yhteistoiminnan järjestämisessä ovat tiivis yhteistyö, tiedonvaihto, täydentävyys ja päällekkäisyyksien välttäminen. Suomi voi tukea komission ehdottamia muutoksia näiltä osin.

Edellä mainitun lisäksi komissio ehdottaa myös muutoksia, jotka liittyvät OLAF:n tutkintatehtävän vaikuttavuuden lisäämiseen ja eräiden säännösten selkeyttämiseen. Suomi pitää tärkeänä komission lähtökohtaa, jonka mukaan ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta OLAF:n toimeksiantoon tai valtuuksiin. Komission mukaan ehdotuksella ei myöskään ole vaikutusta jäsenmaiden valtuuksiin tai velvoitteisiin EU:n taloudellisten etujen suojeluun liittyen eikä kansallisen lainsäädännön soveltamiseen jäsenmaissa.

Suomi pitää olennaisena huomioida asetuksen käsittelyn yhteydessä ja tarvittaessa edelleen selkeyttää sitä, että jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten asema säilyy ennallaan eikä OLAF:n toimivaltaa muuteta. OLAF:n on hallinnollisia tutkimuksiaan toimeenpannessaan jäsenvaltion alueella toimittava jatkossakin yhteistyössä jäsenmaan toimivaltaisten viranomaisten kanssa jäsenmaan lakien puitteissa.

Suomi hyväksyy ehdotuksen OLAF:n osallistumisesta Eurofiscin puitteissa tapahtuvaan toimintaan ja yhteistyöhön alv-petosten torjumiseksi.

Pankkitilitietojen saatavuuteen liittyen komissio viittaa ehdotuksessaan viidennen rahanpesun vastaisen direktiivin mukaisiin kansallisiin rekistereihin sekä rahanpesun selvittelykeskuksiin. Suomi katsoo, että jäsenvaltioiden viranomaistahoihin viitattaessa tulisi asetuksessa käyttää yleisempää nimitystä kansalliset toimivaltaiset viranomaiset. Myös lainsäädännön osalta viittausten tulisi kohdistua voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Komission ehdotukset jäsenvaltion petostentorjunnan yhteistyöstä vastaavan yksikön (AFCOS) roolin osalta ovat hyväksyttävissä, kunhan varmistetaan se, että jäsenvaltiot voivat jatkossakin määritellä AFCOSyhteyspisteen toimivaltuudet ja organisoinnin kansallisten tarpeiden pohjalta. Myös vapaaehtoisuuteen perustuva yhteistyö jäsenmaiden AFCOS-yhteyspisteiden, OLAF:n ja muiden toimivaltaisten viranomaisten välillä on hyväksyttävissä.

Suomen kannat asetusmuutokseen tarkentuvat käsittelyn aikana ja muita mahdollisesti esille nousevia muutosehdotuksia voidaan harkita, mikäli niillä ei ole vaikutusta OLAF:n toimivaltuuksiin taijäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten asemaan. Suomen lopullinen kanta määritellään kokonaisuuden perusteella.

## VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission asetusehdotus sisältää ehdotukset Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 (jäljempänä OLAF-asetus) muuttamisesta. Asetusehdotus liittyy muun muassa OLAFin ja lokakuussa 2017 hyväksytyllä neuvoston asetuksella perustetun Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) välisten suhteiden järjestämiseen. EPPO-asetus sisältää säännöksiä yhteistyöstä, ja myös OLAF-asetusta on tähän liittyen tarpeen muuttaa. Kumpikin virasto toimii EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että OLAFin ja EPPOn yhteistyösuhde määritellään riittävän selkeästi.

Komissio on myös toteuttanut vuonna 2017 arvioinnin OLAF-asetuksen vaikuttavuudesta ja toimivuudesta. Arvioinnin mukaan OLAF pystyy asetuksen pohjalta toteuttamaan tehtäväänsä ja saavuttamaan konkreettisia tuloksia, mutta arviointi toi esiin myös joitakin puutteita, jotka heijastuvat OLAFin tutkimusten vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen. Koska tavoitteena on saada asetusehdotus hyväksyttyä ennen EPPOn toiminnan käynnistymistä vuoden 2020 lopulla, komissio on sisällyttänyt ehdotukseensa ainoastaan joitakin muutosehdotuksia OLAFin tutkimusten vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä komission lähtökohtaa, että ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta OLAFin toimeksiantoon tai valtuuksiin. Valiokunta pitää myös olennaisena huomioida asetuksen käsittelyn yhteydessä ja tarvittaessa edelleen selkeyttää sitä, että jäsenmaiden toimivaltaisten viranomaisten asema säilyy ennallaan eikä OLAFin toimivaltaa muuteta. OLAFin on hallinnollisia tutkimuksiaan toimeenpannessaan jäsenvaltion alueella toimittava jatkossakin yhteistyössä jäsenmaan toimivaltaisten viranomaisten kanssa jäsenmaan lakien puitteissa.

Komissio ehdottaa muun muassa, että jäsenvaltion velvoitetta auttaa OLAFia saamaan pankkitilien tietoja viidennen rahanpesudirektiivin mukaisista rekistereistä selvennettäisiin. Ehdotuksen mukaan tiedot toimitettaisiin OLAFin pyynnöstä kansallisen lainsäädännön mukaisesti rahanpesun selvittelykeskusten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten toimesta.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä ehdotuksessa ilmaistua seikkaa, että tiedot toimitetaan kansallisten toimivaltaisten viranomaisten toimesta ilman, että OLAFilla olisi suoraa pääsyä rekisterin tietoihin. Tästä on jatkoneuvotteluissa myös syytä pitää kiinni.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan Suomessa kysymyksessä olisivat ilmeisesti pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä saatavat tiedot. Valiokunnan käsityksen mukaan Suomessa rahanpesun selvittelykeskus voisi voimassa olevan lainsäädännön perusteella toimia tietojen luovuttajana vain niissä tapauksissa kuin kysymys on epäillystä rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta tai näiden esirikoksesta. Rahanpesun selvittelykeskuksesta ja sen tehtävistä säädetään rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017). Valiokunnan mielestä OLAFin kansallisia vastinpareja ja yhteistyökumppaneita olisivat toimialojensa perusteella ensisijaisesti pikemminkin Verohallinto ja Tulli. Valiokunta pitää perusteltuna valtioneuvoston kantaa, että viitattaessa asetuksessa jäsenvaltioiden viranomaistahoihin tulisi käyttää yleisempää ilmaisua "kansalliset toimivaltaiset viranomaiset".

**Valiokunnan lausunto HaVL 28/2018 vp**

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kansallisesti tietojen toimittaminen edellyttää muun muassa, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää koskevassa lainsäädännössä (HE 167/2018 vp) otetaan huomioon OLAFin oikeus tietojen saantiin, ja henkilötietojen käsittelyn osalta tulee täyttyä myös edellytykset, jotka on kirjattu EU:n uuteen tietosuojalainsäädäntöön. Selvityksen mukaan edellä mainittu pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä käsittää sekä tilirekisterin että tiedonhakujärjestelmän, joiden kummankin osalta on esitetty Tullia rekisterinpitäjäksi.

Jatkoneuvotteluissa tulisi huomioida myös tietojenvaihtoa koskevien EU-säädösten välinen suhde ja tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus näissä säädöksissä. Esimerkiksi Verohallinnon osalta ns. Eurofisc-yhteistyöstä säädetään hallinnollisesta yhteistyöstä arvonlisäverotuksen alalla annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 904/2010 X luvussa ja tämä yhteistyö koskee vain arvonlisäverotusta. Valiokunnalle annetun selvityksen mukaan pitäisi kansallisen sääntelyn näkökulmasta OLAFin tutkintaan liittyvien oikeuksien kannalta arvioida muun ohella myös verotustietojen kattava salassapito, jolla suojataan muun muassa verovelvollisen yksityisyyden suojaa sekä liike- ja ammattisalaisuuksia. Verohallinto kerää tietoja ja käyttää toimivaltaansa verotustehtävissä. Selvityksen mukaan tietojen käyttö muuta tarkoitusta varten edellyttää nimenomaista sääntelyä eikä kattava tietojenvaihto ole näiden muutosten perusteella toteutettavissa Eurofisc-yhteistyöllä.

Valiokunta arvioi, että ehdotukseen sisältyy kysymyksiä, jotka kuuluvat perustuslain 96 §:n mukaisesti eduskunnan toimivaltaan, ja edellyttää, että valiokunta pidetään hyvin informoituna asian etenemisestä EU-toimielimissä.

## VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.*

Helsingissä 23.10.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok

**Valiokunnan lausunto HaVL 28/2018 vp**

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne